

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΝΟΜΟ ΑΓΑΘΟ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ

384^α ΠΚ

Το έγκλημα συνίσταται στην προσβολή ενός εννόμου αγαθού. Πρώτο στάδιο, συνεπώς, στη διαδικασία παραγωγής ενός ποινικού νόμου η καταγραφή της κοινωνικής βούλησης και των κοινωνικών αντιλήψεων, που επικρατούν σε συγκεκριμένο ιστορικό τόπο και χρόνο, έτσι ώστε να "απομονωθούν" ή να προσδιορισθούν τα κοινωνικά αγαθά που χρήζουν προστασίας. Πρακτικά υπάρχει η δυνατότητα "κατασκευής", (πράγμα που έχει διαπιστωθεί και ιστορικά), εννόμων αγαθών, (ψευτο - αγαθών), τα οποία δεν ανταποκρίνονται σε πραγματικές κοινωνικές ανάγκες, (στερούνται δηλ. παντελώς υλικού αντικρύσματος ή υλικής υπόστασης) αλλά εξυπηρετούν συγκεκριμένες σκοπιμότητες.

Η σχετική υλικότητα¹ ενός εννόμου αγαθού είναι το όριο πέραν του οποίου η ποινική προστασία μπαίνει σε περιοχές που караδοκεί η αυθαιρεσία αφού αυτές δεν είναι ευχερώς προσδιορίσιμες. Έννοιες γενικές, όπως δημόσιο συμφέρον, κοινωνική ειρήνη, καθήκον, κλπ., δεν μπορούν να τύχουν αυτοτελούς ποινικής προστασίας διότι δεν διαθέτουν το minimum εκείνο της υλικότητας που εξασφαλίζει την άμεση διάγνωση του αδίκου. Φαίνεται, λοιπόν, ότι το θολό κλίμα, που προέρχεται από την απροσδιόριστη υλικότητα του εννόμου αγαθού (;) "κοινό αίσθημα", είναι αυτό που επιτρέπει την "επιβίωση" του άρθρου 384α του ΠΚ (καταστολή φθορών που προκαλούν το κοινό αίσθημα). Η αδυναμία εντοπισμού και περιχαράκωσης των ορίων του εννόμου αγαθού "κοινό αίσθημα" είναι εμφανής σε κάθε απόπειρα εφαρμογής του 384α. Ποιό είναι το ελάχιστο

¹ *Ο βαθμός υλικότητας εκφράζει το βαθμό αποτύπωσης -αντιστοίχισης - ενσάρκωσης μιας έννοιας σε συγκεκριμένη υλική κατασκευή, άμεσα αντιληπτής στην κοινωνική πραγματικότητα.*

αντίκρουσμα του στον απτό, εμπειρικό κόσμο της πραγματικότητας, το οποίο θα επέτρεπε την ακριβή και ασφαλή διάγνωση της προσβολής του;

Ας πάρουμε, όμως, τα πράγματα με τη σειρά. Όπως προκύπτει και από την αρίθμηση του (384α), το άρθρο της καταστολής φθορών που προκαλούν το κοινό αίσθημα δεν περιλαμβάνονταν στις αρχικές ρυθμίσεις του Π.Κ. Προστέθηκε στον Π.Κ. με το ν.δ. 74 του 1968. Ο χρόνος θέσπισης της ως άνω διάταξης δεν είναι τυχαίος. Συμπίπτει με μια περίοδο πολιτικής και κοινωνικής ανωμαλίας της χώρας, κατά την οποία κύριο μέλημα του εξουσιαστικού σχήματος ήταν ο έλεγχος του φρονήματος των πολιτών σε όλες τις εκφάνσεις του. Γι' αυτό και το περιεχόμενο του 384α ανταποκρίνεται στην κυρίαρχη λογική του τότε, στη λογική του "κοινωνικού καθωσπρεπισμού".

Σε δικαστική απόφαση της εποχής² αποδίδεται εύγλωττα αυτός ο νομοθετικός σκοπός και συνάμα αποδεικνύεται πανηγυρικά η παντελής έλλειψη υλικής υπόστασης του εννόμου αγαθού "κοινό αίσθημα". Διαβάζουμε "... ανέλαβεν ο Έλληνας νομοθέτης να υπενθυμίση εις τους αμνήμονας το Ελληνικόν έθος και να ποδηγετήση εις το εμπρέπον προσωπικόν ήθος... διότι εις οιονδήποτε δημόσιον σημείον του Ελληνικού χώρου... υφίσταται παρούσα και ζώσα των ευγενών Ελληνικών παραδόσεων η ανάμνησις..."³. Η ίδια απόφαση προσπαθώντας να εντοπίσει το κριτήριο προσδιορισμού του "κοινού αισθήματος" προτείνει ότι αυτό πρέπει να αναζητηθεί "... ουχί εκ της περί ευπρεπείας, ανωτέρου κοινωνικού ήθους και κοσμιότητος αντιλήψεις του συμμετέχοντος εις τας ασχημίας θαμώνος του

² Πλημ. Ηρακλείου 339/1969, Π. Χρονικά ΙΘ (1969) σελ. 493

³ Και φυσικά είναι αυτονόητο ότι οι παραπάνω απόψεις δεν είναι επιδεκτικές επιστημονικής (νομικής) κριτικής.

κέντρου διασκέδασης, αλλά εις τας περί των αρχών τούτων υγιείς αντιλήψεις⁴ του εχομένου των ευγενών παραδόσεων της Ελληνικής κοινωνίας μέσου κοινωνού..." Με την άποψη αυτή διαφωνεί ο εισαγγελεύς Σ. Αλεξόπουλος⁵ θεωρώντας ότι για την προσβολή του "κοινού αισθήματος" απαιτείται ψυχικός ερεθισμός ή αγανάκτηση ή αποδοκιμασία των παρευρισκομένων στο κέντρο διασκέδασης διότι μόνον τότε προσβάλλεται το "το κατά την κρατούσαν γενικήν αντίληψιν της κοινωνίας συναίσθημα της ευπρέπειας και κοσμιότητας...". Παραβλέπει, βέβαια, ο Σ. Αλεξόπουλος ότι αισθήματα και συναισθήματα δεν μπορούν να αφορούν ένα ποινικό δίκαιο⁶. Και φυσικά τα όρια της ευπρέπειας και της κοσμιότητας είναι ρευστά κατά εποχή και κατά τρόπο διασκέδασης. Όλα τα κέντρα διασκέδασης, λίγο ως πολύ, απευθύνονται σε συγκεκριμένο κοινό, το οποίο διαμορφώνει (και αποδέχεται) τα ήθη του συγκεκριμένου χώρου. Αν οι πολιτιστικές ευαισθησίες και αντιλήψεις ενός θαμώνα διαφέρουν από τις επικρατούσες στον χώρο, στον οποίο προσέρχεται για διασκέδαση, μπορεί να αποχωρήσει. Η παραμονή του, παρά την αντίθεση του στα εκεί διαδραματιζόμενα, σημαίνει ότι συναινεί, (και πιθανόν συμμετέχει στα δρώμενα). Η δυνατότητα διασκέδασης, σύμφωνα με τις υποκειμενικές επιλογές του κάθε ατόμου, είναι, ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή, απεριόριστη. Συνεπώς το 384α δεν καλύπτει κάποια αδήριτη κοινωνική ανάγκη.

⁴ εκφράσεις όπως οι "υγιείς αντιλήψεις" παραπέμπουν σε άλλες γνωστές ιστορικές περιόδους και αποπνέουν έντονα τον κοινωνικό ρατσισμό της επταετίας.

⁵ σε γνωμοδότηση του, Π. Χρονικά ΙΘ (1969) σελ. 312.

⁶ Βλ. τη σύμφωνη γνώμη του Δ.Σπινέλλη "Ποινικό Δίκαιο ειδικό μέρος, εγκλήματα κατά περιουσιακών εννόμων αγαθών" εκδόσεις Σάκκουλα, 1984, σελ. 161. Όπως, μάλιστα, ο ίδιος σημειώνει στη σελ. 162, και οι δύο όροι (πρόκληση και διέγερση) αναφέρονται σε συναισθηματικές αντιδράσεις και όχι σε λογικές κρίσεις.

Με τη θέση ότι διέγερση και πρόκληση του "κοινού αισθήματος" υφίσταται σε συνάρτηση με τους θαμώνες του συγκεκριμένου κέντρου διασκέδασης τάσσονται και οι Σκάντζος⁷ και Αρβανίτης⁸. Η άποψη του αντιστασιακού Ι. Γραφανάκη⁹ ότι δεν απαιτείται διαμαρτυρία από τους θαμώνες του κέντρου και ότι τα αστυνομικά όργανα δεν μπορεί να ρωτούν τους θαμώνες αν έχουν αντιρρήσεις διότι αυτοί είναι πιθανόν να έχουν ήδη αποχωρήσει δυσαρεστημένοι, εμφανίζει την Πολιτεία να ενδιαφέρεται για τη συνέχιση της διασκέδασης κάποιων συγκεκριμένων θαμώνων. Και αν η καταστροφή των κινητών π.χ. το σπάσιμο των πιάτων, έγινε στη Ρόδο στα πλαίσια μαθητικής εκδρομής, και το μάθει ο γνωστός επίσκοπος Φλώρινας, ο οποίος για κάποιους εκφράζει την "υγιή" μέση κοινωνική αντίληψη, στοιχειοθετείται πρόκληση του "κοινού αισθήματος"; Τα προβλήματα, όμως, δεν σταματούν εδώ. Και να υιοθετήσουμε την άλλη άποψη ότι δηλ. το "κοινό αίσθημα" των θαμώνων λαμβάνεται υπόψη τίθενται τα εξής ερωτήματα: αν το κοινό είναι ετερόκλητο πως θα συναχθεί η σχετική προσβολή; Αν στο συγκεκριμένο χώρο βρίσκεται μόνο ένα άτομο εκφράζει κοινότητα αισθήματος; Αν από όλους τους θαμώνες ένας ή ελάχιστοι ενοχλούνται ενεργοποιείται η διάταξη του 384α; Αποτελεί θέμα πλειοψηφιών η κατάφαση προσβολής του "κοινού αισθήματος"; Και πως θα διαπιστωθεί ότι όσοι έχουν θιγεί αντιπροσωπεύουν τον μέσο-κανονικό άνθρωπο; Η μήπως είναι ορθότερο για τη διαπίστωση της

⁷ Π. Χρονικά ΙΘ(1969) σελ. 651.

⁸ Π. Χρονικά ΙΘ(1969) σελ. 653.

⁹ Π. Χρονικά ΚΑ(1971) σελ. 590.

προσβολής του "κοινού αισθήματος" να αποβλέψουμε στον μέσο θαμώνα του κέντρου, (και όχι στον μέσο άνθρωπο γενικά);¹⁰

Η λύση αυτή εμφανίζεται πιο κοντά στην πραγματικότητα, η οποία οφείλει να αποτελεί τη λυδία λίθο για κάθε νομική κατασκευή. Κάθε μορφής διασκέδαση είναι εφικτή όταν υφίσταται κοινότητα αισθημάτων ή τουλάχιστον ένα minimum κοινών σχετικών αντιλήψεων όλων των όσων συμμετέχουν σ' αυτή. Στη βάση αυτών των κοινών επιλογών των θαμώνων διαμορφώνεται και το ήθος της διασκέδασης του συγκεκριμένου χώρου. Όπως, σωστά, επισημαίνει ο Ι. Μανωλεδάκης¹¹ αν σ' ένα φοιτητικό γλέντι βρεθεί και ένας συνταξιούχος καθηγητής θρησκευτικών, δεν μπορεί το δικό του συναίσθημα να αναχθεί σε "κοινό αίσθημα", γιατί είναι φανερό πως δεν εκφράζει τούτο το πραγματικό αίσθημα όσων διασκεδάζουν.

Και φυσικά εξετάζεται κατά περίπτωση αν έχει προκληθεί το "κοινό αίσθημα". Δεν είναι, συνεπώς, δεδομένη σε κάθε περίπτωση, καταστροφής κινητών υπό τους όρους του 384α, η προσβολή του "κοινού αισθήματος"¹².

¹⁰ βλ. Ι. Μανωλεδάκη "Ποινικό Δίκαιο, εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας", εκδόσεις Σάκκουλα 1992, σελ. 273.

¹¹ ό.π. σελ. 274.

¹² όπως υποστηρίζει ο Α. Λυμπερόπουλος, Π. Χρονικά Κ (1970) σελ. 318, ο οποίος σημειώνει ότι "η δημοσιότητα των εκδηλώσεων τούτων...προκάλεσεν εις την υγιά μερίδα της κοινωνίας...αντίδρασιν εκπηδήσασαν εκ του τρωθέντος κοινωνικού ήθους και της κοσμιότητος...υφισταμένων εν εξάρσει, ως προσιδιάζει εις την υπερήφανον και ευαίσθητον Ελληνικήν ψυχήν..." επικαλούμενος παράλληλα τον μέσο Έλληνα οικογενειάρχη "όστις διερχόμενος προ των κρυσταλλίνων τοίχων των κέντρων...και θεώμενος τα εν αυτοίς τεκταινόμενα...αγανακτεί..." Όπως σημειώνει και ο Σκάντζος, Π.Χρονικά Κ (1970) σελ. 399, σε κάθε περίπτωση παραβίασης του 384α πρέπει να εξετάζεται αν έχει προκληθεί το "κοινό αίσθημα", διότι αν γίνει αποδεκτή η άποψη Λυμπερόπουλου και θεωρηθεί δεδομένη η

Τα αδιέξοδα της διάταξης του άρθρου 384α δεν σταματούν εδώ. Όπως σημειώθηκε και παραπάνω, αν σε συγκεκριμένο χώρο διασκέδασης, εκτός από τους δράστες του ως άνω "εγκλήματος", βρίσκεται ένας μόνο θαμώνας και διαμαρτυρηθεί στοιχειοθετείται η πρόκληση του "κοινού αισθήματος";¹³ Ποια διαδικασία θα ακολουθηθεί στην περίπτωση αυτή για τον εντοπισμό και την "απομόνωση" του "κοινού αισθήματος"; "Η θραύσις ενός μόνον αντικειμένου εμπίπτει εις την διάταξιν του άρθρου 384α";¹⁴ Η επιχειρούμενη τελολογική προσέγγιση στο κείμενο του 384^α από τον Γ. Σάμιτα¹⁵ δεν μπορεί να θεωρηθεί δόκιμη λόγω της "πολιτικής σκοπιμότητας", η οποία ενσωματώνεται στο συγκεκριμένο άρθρο. Η φύση των κινητών, που καταστρέφονται διαδραματίζει

πρόκληση δεν θα αποτελούσε αυτή στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης και η διατύπωση του σχετικού άρθρου θα ήταν "τιμωρείται όποιος καταστρέφει δημόσια ή εντός καταστημάτων κινητά πράγματα..." Βλ. και τη σύμφωνη γνώμη των Σπινέλλη ό.π. σελ. 163 και Μανωλεδάκη ό.π. σελ. 274.

¹³ "αν ασήμαντος μερίς των παρισταμένων κατά τας εκδηλώσεις... διεγείρεται δεν συγκροτείται η έννοια του κοινού αισθήματος", απόφαση 41/1970 Πλημ. Σύρου, Π.Χρονικά Κ (1970) σελ. 463.

¹⁴ ο αντεισαγγελέυς Δ.Μαλακάσης σε αναφορά του στον εισαγγελέα εφετών Θεσσαλονίκης, η οποία έγινε αποδεκτή, σημειώνει ότι η θραύση ενός αντικειμένου δεν είναι δυνατόν να προκαλέσει ή να διεγείρει το "κοινό αίσθημα", Π. Χρονικά ΚΔ (1974) σελ. 73, άποψη την οποία αποκρούει ο αντεισαγγελέυς Γ.Σάμιτας θεωρώντας ότι η χρησιμοποίηση του πληθυντικού (κινητών...) δεν εκφράζει τη θέληση του νομοθέτη να αποκλείσει την ποινική ευθύνη στην περίπτωση καταστροφής ενός μόνον αντικειμένου, Π. Χρονικά ΚΔ (1974) σελ. 240.Βλ. έτσι και ο Ι.Μανωλεδάκης, ό.π. σελ.270.

¹⁵ Π. Χρονικά ΚΔ (1974) σελ. 240.

ρόλο στην θεμελίωση του αξιόποινου; Σε περιοχές της Δυτικής Ελλάδας και των Ιονίων Νήσων συνηθίζεται το πέταγμα χαρτοπετσετών σε κάθε είδους διασκέδαση. Μπορεί κάποιος βάσιμα να θεωρήσει την ενέργεια αυτή ως ικανή να προκαλέσει το "κοινό αίσθημα"; Ο δικαστής Ν. Λεμπέσης¹⁶ στην προσπάθεια του να υποβαθμίσει την απαξία της πράξης, την οποία περιγράφει το 384α, επιχειρεί μια διαφορετική προσέγγιση. Υποστηρίζει, λοιπόν, ότι αντίστοιχες εκδηλώσεις βρίσκονται μέσα στα πλαίσια της γνωστής βιολογικής κινητικότητας των Ελλήνων, επισημαίνοντας παράλληλα ότι "τοιαύται και θορυβωδέστεραι τούτων ενέργειαι πυροβολισμοί κλπ- ήσαν γνωσταί εις τον νομοθέτην...απο συστάσεως Ελληνικού κράτους...και δεν είχαν ποτέ διεγείρει το κοινόν αίσθημα...δεν ήσαν πρόσφοροι όπως προκαλέσουν το κοινόν αίσθημα". Και συνεχίζει "αποτελούν αύται συνήθη έκφρασιν του διέποντος τους τερπομένους πνεύματος της θορυβώδους εξάρσεως του ενθουσιασμού είτε προς έναρξιν χορού, ως εναύσματος, είτε κατά την διάρκειαν του χορού, ως ευαρεσκείας, είτε και εξ αφορμής τούτου, ως επιβραβεύσεως". Αυτή, όμως, η ψυχολογική εκτόνωση¹⁷, "αποτελεί έναν κακόγουστο τρόπο διασκέδασης που συνιστά το πολύ παράβαση ορισμένων κανόνων ευπρέπειας"¹⁸. Άλλωστε η υποκειμενική αντίληψη για τα όρια και το ήθος της διασκέδασης δεν μπορεί να απασχολεί το Ποινικό Δίκαιο. Το φρόνημα του δράστη και η πιθανολογούμενη αρνητική ιδεολογική του στάση

¹⁶ βλ. απόφαση 41/1970 του μονομελούς πλημμελειοδικείου Σύρου, Π. Χρονικά Κ (1970), σελ. 463.

¹⁷ ως "περιφρονητική εκδήλωση για το έννομο αγαθό ιδιοκτησία στην αφηρημένη καθολικότητα του, στη γενικότητα του ως αξία...", όπως σημειώνει ο Ι. Μανωλεδάκης, ό.π. σελ. 268.

¹⁸ Δ. Σπινέλλης, ό.π. σελ. 161.

απέναντι στο αγαθό "ιδιοκτησία" (ως αξία) δεν επισύρουν ποινικές κυρώσεις (cogitationis poenam nemo patitur)¹⁹. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί το εξής. Από τη συμπεριφορά του δράστη, όπως αυτή περιγράφεται και τυποποιείται στο 384α, είναι πράγματι πιθανόν να προσβληθούν (υπαρκτά και ουσιαστικά) έννομα αγαθά. Στην περίπτωση, όμως, αυτή οι υφιστάμενες διατάξεις του Π.Κ., (άρθρα 417, 418, 361, 308 ή 314, 333), παρέχουν πλήρη και ικανοποιητική προστασία²⁰. Συνεπώς η διάταξη του άρθρου 384α δεν έρχεται να καλύψει κάποιο κενό στο πλέγμα των ποινικών διασφαλίσεων του ατόμου. Οι στόχοι της εγκληματοπροληπτικής πολιτικής του 384α προκύπτουν και από την αδυναμία "χωροταξικής" τοποθέτησης του στον Π.Κ. Λόγω της αοριστίας του εννόμου αγαθού "κοινό αίσθημα" η δογματική ένταξη του σε κάποιο κεφάλαιο ήταν εκ των πραγμάτων πολύ δύσκολη. Επιλέχτηκε η προσθήκη του στο κεφάλαιο των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, ενώ η περιγραφόμενη πράξη δεν στρέφεται κατά αυτής. Φαίνεται ότι η λεκτική συγγένεια του τίτλου του 384α με τους τίτλους των προηγούμενων άρθρων 381 και 382 (φθορές) έδωσε τη "λύση", παρακάμπτοντας τη, (έτσι και αλλιώς σε κάθε περίπτωση υφιστάμενη, λόγω απουσίας πραγματικού αντικρύσματος)²¹ δογματική και συστηματική ασυνέπεια.

¹⁹ βλ. και Ν. Ανδρουλάκη "Ποινικόν Δίκαιον, γενικόν μέρος", εκδόσεις Α. Σάκκουλα, σελ. 214-215 αλλά και σελ. 73, όπου ο συγγραφέας δεν θεωρεί ουσιαστικό έγκλημα την πράξη του 384α διότι "το υπ' αυτού προστατευόμενον κοινόν αίσθημα δεν πληροί τους όρους του εννόμου αγαθού...ούσα κατά τα λοιπά η προσβολή του κοινού αισθήματος...όλως απροσδιόριστος και φευγαλέα."

²⁰ βλ. έτσι Ι. Μανωλεδάκης ό.π. σελ.269-270 και Δ. Σπινέλλης ό.π. σελ. 160.

²¹ βλ. τις σύμφωνες παρατηρήσεις των Ι. Μανωλεδάκη, ό.π. σελ. 267 και Δ. Σπινέλλη, ό.π. σελ. 160.

Σε επίπεδο νομολογιακής αντιμετώπισης του όλου θέματος ο ΑΠ αναφέρεται στερεότυπα στην προσβολή του, κατά τη γενική αντίληψη, συναισθήματος της ευπρέπειας και της κοσμιότητας, η οποία εκδηλώνεται με θρασύτητα και προκλητικότητα έναντι της κοινωνίας. Παράλληλα "το κοινό αίσθημα" λαμβάνεται σε σχέση με τους υπόλοιπους θαμώνες και όχι με βάση τον αφηρημένο τύπο του μέσου ανθρώπου²², ο οποίος πληροφορείται εκ των

²² ότι ως "κοινό αίσθημα" θα πρέπει να νοηθεί το αίσθημα ενός (ιδεατού και αφηρημένου) μέσου τύπου ανθρώπου, "δηλ. ούτε ιδιαίτερα συντηρητικού ούτε και υπερβολικά ανεκτικού" αποτελεί πρόταση του Δ.Σπινέλλη, (ό.π. σελ. 163). Όπως ο ίδιος σημειώνει ο "τύπος αυτός θα συναχθεί αφαιρετικά από αυτούς που παρευρίσκονται στο κέντρο χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα άλλα μέλη της κοινωνίας, ούτε άλλα τυχόν άτομα που παρακολουθούσαν τα γενόμενα απ' έξω". Όμως η πλασματική αυτή νομική λύση αφενός μεν στηρίζεται σε υποθέσεις και αυθαίρετες εκτιμήσεις αφετέρου δε οδηγεί σε αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό που επιδιώκει. Και αυτό διότι για την "κατασκευή" ενός "μέσου τύπου" ανθρώπου απαιτείται να ληφθούν υπόψη και αντιλήψεις τρίτων προσώπων, μη παρευρισκομένων στο κέντρο τη στιγμή της πράξης (παρά τις επισημάνσεις του Δ. Σπινέλλη ότι δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη απόψεις τρίτων). Αφού παρακάμπτεται η βούληση των παρόντων και αναζητείται "μέση" κατάσταση σε θέματα ευπρέπειας, είναι αυτονόητο ότι η περιρρέουσα κοινωνική αντίληψη, (η αφηρημένη αντίληψη της κοινωνίας, αυτή δηλ. που διαμορφώνεται από όλους τους κοινωνούς, άρα και τρίτους στην προκειμένη περίπτωση), διαδραματίζει βασικό ρόλο. Στην προσπάθεια του ο Σπινέλλης να αποκρούσει ακραίες περιπτώσεις (ό.π. σελ.163) διατύπωσε την άποψη ότι πρέπει να "εξετάζεται αν οι ... θαμώνες... αυτοί ήταν αντιπροσωπευτικοί του μέσου τύπου ανθρώπου, που εκφράζει το κοινό αίσθημα". Η επίκληση αυτή, όμως, γενικά του "μέσου" ανθρώπου (και όχι του μέσου θαμώνα), ως σημείου αναφοράς και σύγκρισης, σημαίνει (για την ακρίβεια προϋποθέτει) προσφυγή στην άποψη του "μέσου κοινωνού". Τη θέση Σπινέλλη αποκρούει και ο Ι. Μανωλεδάκης, ό.π. σελ. 274, με το πρόσθετο επιχείρημα ότι η "αφαιρετική" διαδικασία, η οποία παραβλέπει το υπαρκτό μέγεθος του "κοινού αισθήματος" των θαμώνων δεν προσφέρει και δεν εξυπηρετεί στη λύση του προβλήματος.

υστέρων τις σχετικές εκδηλώσεις. Είναι προφανές ότι μ' αυτό το περιεχόμενο οι αποφάσεις του ανωτάτου ακυρωτικού περιορίζονται σε τυποποιημένες "περιγραφικές" προτάσεις αποφεύγοντας οποιαδήποτε "αξιολογική" παρέμβαση.²³

Κατόπιν όλων αυτών είναι σαφές ότι η έννοια του "κοινού αισθήματος" αφενός μεν δεν ανταποκρίνεται σε γνήσια κοινωνική ανάγκη έτσι ώστε να έχει αναχθεί σε έννομο αγαθό αφετέρου δε (και κατά συνέπεια) δεν διαθέτει εκείνο το minimum της υλικότητας, που θα επέτρεπε την άμεση και ασφαλή διάγνωση της προσβολής. Το ότι τα όρια του "κοινού αισθήματος" είναι ρευστά και δεν εξασφαλίζουν την ακριβή οριοθέτηση της περιμέτρου του "εννόμου αγαθού", πράγμα το οποίο δημιουργεί πολλά προβλήματα, επισημαίνεται και από τον Π. Καίσαρη²⁴.

Συνεπώς η διατήρηση της σχετικής διάταξης στον ΠΚ χρωματίζει αρνητικά τις σχέσεις της πολιτείας με τον πολίτη, διασπά, με προφανείς συνέπειες, τον (όποιο) ιδεολογικό χαρακτήρα του Ποινικού Δικαίου και υποβαθμίζει την παιδευτική λειτουργία του. Στην κατάργηση του 384α συνηγορούν και οι Δ. Σπινέλλης και Ι. Μανωλεδάκης²⁵, οι οποίοι θεωρούν ότι ο χρόνος θέσπισης του δεν είναι άμοιρος των όποιων προβλημάτων αναφύονται κατά την εφαρμογή του.

²³ βλ. τις σχετικές αποφάσεις 755/1972, Π. Χρονικά Κ (1973) σελ.25, στην οποία τίθεται και ζήτημα ορθής υπαγωγής των πραγματικών περιστατικών (βλ. και τις εκεί σύμφωνες παρατηρήσεις του Ν.Ανδρουλάκη), 402/1977, Π.Χρονικά ΚΖ (1977) σελ. 759 και 299/1978, Π.Χρονικά ΚΗ (1978) σελ. 518.

²⁴ βλ. νομικό περιοδικό Δικαιοσύνη 1978, σελ. 87.

²⁵ ό.π. σελ. 161 και 269 αντίστοιχα.

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ Θ. ΚΟΝΤΑΞΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ Δ.Ν.